

TÜRKİYE MÜTEAHHİTLER BİRLİĞİ

ÜLKE BİLGİ NOTLARI

ŞİLİ CUMHURİYETİ

MART 2019

I- ÜLKE KİMLİK KARTI

RESMİ ADI	ŞİLİ CUMHURİYETİ
RESMİ DİLİ	İSPANYOLCA
PARA BİRİMİ	ŞİLİ PEZOSU
BAŞKENTİ	SANTIAGO
YÖNETİM BİÇİMİ	CUMHURİYET
YÜZÖLÇÜMÜ (km ²)	756 102
NÜFUS (kişi) (2018)	17,925,262
TÜRKİYE İLE SAAT FARKI	- 5
ULUSLARARASI TELEFON KODU	56
GSYH (milyar \$) (2017)	277
ENFLASYON ORANI (TÜFE) (%) (2017)	2.2
ORTALAMA DÖVİZ KURU (\$/CLP) (2017)	653.9
İŞSİZLİK ORANI (%) (2017)	6.7

T.C. SANTIAGO BÜYÜKELÇİSİ - Gülin Dinç

Adres : Monsenor Sotero Sanz 55 Of.71 Providencia Santiago-CHILE

Telefon : +56 2 231 89 52 - +56 2 232 11 00

E-posta : embajada.santiago@mfa.gov.tr

T.C. SANTIAGO TİCARET MÜŞAVİRİ - Elçin Edis

Adres : Barros Errazuriz 1954 Of. 1204 Providencia Santiago-CHILE

Telefon : +56 2 2470 90 09

E-posta : santiago@ekonomi.gov.tr

ŞİLİ ANKARA BÜYÜKELÇİSİ - Jose Manuel Silva Vidaurre

Adres : Reşit Galip Caddesi, Hirfanlı Sokak, 14/1, G.O.P., 06700, Ankara

Telefon : +90 312 447 34 18 - 447 35 82 - 447 36 64

E-posta : embassy@chile.org.tr

II- ŞİLİ'DE MÜTEAHHİTLİK HİZMETLERİ ve İNŞAAT

Müteahhitlik Hizmetleri

Şili kamu kurumları her türlü mal ve hizmet alımlarını bir tür Kamu İhale Kurumu ya da Devlet Malzeme Ofisi niteliğindeki “Chile Compras” adlı kuruluşun organizasyonu altında gerçekleştirmektedir. Chile Compras tarafından yönetilen web tabanlı sistemde her türlü mal ve hizmete yönelik tedarikçilerin ürün tip, spesifikasyon ve fiyat bilgileri yer almakta olup, kurumlar tüm alımlarını sistemde kayıtlı bu tedarikçilerden yapmak zorundadır. Sistemin iki istisnası askeri alımlar ile büyük müteahhitlik hizmetleridir.

Büyük müteahhitlik hizmetlerinin bütününe yakını İmar Bakanlığı (Ministerio de Obras Publicas) bünyesindeki İmtiyazlar İdaresi (Coordinacion de Concesiones de Obras Publicas) tarafından ve imtiyaz sözleşmeleri kapsamında yürütülmektedir.

Şili’de kamu inşaat işlerinin imtiyaz sözleşmeleri yoluyla yapılmasına 1992 yılında başlanmıştır. Sistem kamunun inşaat ihtiyaçlarının müteahhit firma tecrübelerinden yararlanılarak ve daha az bütçesel kaynak kullanılarak karşılanmasını amaçlamaktadır. Uygulama yıllar içinde öylesine gelişmiştir ki, sadece geleneksel imtiyaz sözleşmelerinden olan yollar, limanlar, havaalanları değil, okullar, hastaneler, hatta cezaevleri bile kapsama alınmıştır.

1) İmtiyaz Sözleşmeleri Modelinin İşleyişi

İmtiyazlar İdaresi yetkilileri tarafından son derece şeffaf bir şekilde işlediği tekrarlar vurgulanan sistem, esas olarak klasik “Yap-İşlet-Devret” (BOT) modeli çerçevesinde yürümekle beraber, özellikle hastane yatırımlarında “Dizayn Et-Yap-İşlet-Devret” (DBOT) adı verilen, işin dizaynının da imtiyaz sahibine bırakıldığı bir model kullanılmaktadır.

İhale edilecek projenin yatırım büyüklüğü devlet tarafından tahmin edildikten sonra iki aşamalı bir ihalenin çağrısı yapılmaktadır. İlk aşamada adaylar tarafından kullanılacak malzemeler, standartlar, inşaat süresi gibi teknik özelliklerin yer aldığı teknik teklifler iletilmekte, daha sonra teknik teklifi kabul edilen firmalar ikinci aşamaya çağrılmaktadır.

İkinci aşamada adayların ekonomik teklifleri iletilir. Ekonomik tekliflerde işin yapım maliyeti (fiyatı), ihtiyaç duyulacak devlet sübvansiyonu (proje okul, cezaevi gibi kendini finanse edemeyecek bir kamu hizmetiye), kullanıcılara uygulanacak fiyatlar (otoyol geçiş ücreti gibi), talep edilen imtiyazlı işletme süresi gibi bilgiler yer alır. Her projede, o projenin niteliğine göre bu kıstaslardan biri esas alınır (En düşük fiyat, en az devlet sübvansiyonu, en düşük kullanıcı fiyatı, en kısa işletme süresi gibi). Her durumda imtiyaz şirketi yatırımı tamamen kendi finansal imkanlarıyla tamamlar ve bir sübvansiyon ya da ödeme garantisi söz konusu ise bu ancak inşaatın tamamlanmasının ardından yapılır. Sübvansiyonlarda, ödeme işin tamamlanmasının ardından bir defada yapılabildiği gibi, işletme süresi boyunca taksitle de olabilmektedir.

2006 yılı Haziran ayı başında yayımlanan bir Karar uyarınca Şili Devleti tarafından her türlü mal ve hizmet alım bedeli 30 gün içinde ödenmektedir.

2) Şili Kamu ve Özel Finans Kesiminden Fon Temini

Şili Devleti imtiyaz sözleşmesi projelerine fon temin etmemekte, peşin ödeme yapmamakta, ancak işin özelliğinin devlet sübvansiyonunu gerekli kıldığı durumlarda yatırımın ardından peşin ya da taksitle sübvansiyon verebilmektedir. Diğer taraftan, Şili finans kesiminin yeterli derinliğe sahip olduğu ve özellikle son dönemdeki imtiyaz sahiplerinin finansman temininin bütünüyle iç piyasadan karşılandığı belirtilmektedir.

İmtiyaz sözleşmelerinin işletme süreci içinde devrine izin veren bir mevzuatın bulunması da finansman konusunda rahatlatıcı bir unsurdur.

3) Şili'deki ihaleler (yeni imtiyaz sözleşmeleri, mevcut yatırım portföyü, planlanan yatırımlar vs.) nasıl takip edilebilir?

Mevcut ve planlanan yatırımlara ilişkin bilgiler İmtiyazlar İdaresinin web sayfasından (www.concesiones.cl) ve Şili Resmi Gazetesinden takip edilebilmektedir. Söz konusu web sayfası halihazırda İspanyolca dilinde hizmet vermekte olup, burada planlanan her yatırımın teknik detayları bulunmaktadır.

Şili'de imtiyaz sözleşmesiyle gerçekleştirilecek projeler sadece kamu tarafından üretilip duyurulmamakta, aynı zamanda özel sektör de kendi tespit ettiği kamusal ihtiyaçlara ilişkin projeler üretip bunları bir imtiyaz sözleşmesi dahilinde hayata geçirmek üzere girişim başlatabilmektedir. Nitekim, planlanan yatırımların bir kısmının kamu, bir kısmının ise özel kesim inisiyatifinde olduğu belirtilmektedir.

4) Pazara Girişte Olası Zorluklar

İmtiyaz Sözleşmelerine ilişkin mevzuat (Concessions Law, Concessions Regulation), yabancı firmalara da yerli firmalarla aynı hakları vermekte olup, bunlara yönelik özel bir kısıtlama bulunmamaktadır. İhale sürecindeki en büyük güçlük, teklif ve eklerinin İspanyolca dilinde iletilmesi zorunluluğu ve mevzuatta açıkça belirtilmemekle beraber sadece Şili Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan tercümelemlerin kabul edilmekte oluşudur. Söz konusu ekler arasında yabancı şirketlerin kendi resmi dillerinde düzenlenen kuruluş ve ortaklık kayıt ve belgelerinin de olduğu göz önüne alındığında, böyle bir sürecin vakit kaybına yol açacak nitelikte bulunduğu düşünülmektedir.

Ancak, İmtiyazlar İdaresi yetkilileri bunun çok uzun bir süreç olmadığını, hiç bir firmanın bu vakit kaybı nedeniyle ihale başvuru hakkını kaybetmediğini belirtmişlerdir. Ne var ki piyasada bunun aksi yönünde görüşler mevcuttur. Diğer taraftan, yine aynı yetkililer tarafından Türkçe'nin ülkede yaygın olarak bilinmediği gerçeği göz önüne alındığında, bir istisna tanınarak dışarıda yaptırılan onaylı tercümelemlerin de kabul edilebileceği, esasen geçmişte böyle bir örnek uygulamanın da olduğu ifade edilmiştir.

Tercüme edilmesi gereken orijinal belgeler ile ilgili diğer bir güçlük de her ayrı ihale için tekrar aynı tercüme sürecinden geçilmesi gerekliliğidir. Ancak, bir ihalede teknik teklifi kabul edilen ve böylece ihaleye kabul edilmiş sayılarak ekonomik teklif verme aşamasına ulaşan firmanın, benzer müteakip ihalelerde aynı tercüme edilmiş belgeleri kullanması mümkündür. Böylece, örneğin söz konusu olan bir otoyol ihalesi teknik teklifine ilişkin tercüme ise, teknik teklifi kabul edilerek

ihaleye alınan firma müteakip otoyol ihalelerinde (sadece bunlarda) aynı tercümeleri kullanabilecektir.

5) Yerel Müteahhitlik Firmaları ile Ortaklık

İmtiyaz sözleşmelerine yerel firmalarla konsorsiyum oluşturarak katılma imkanı bulunmakta olup, bunun özellikle pazarı tanıma döneminde mevcut deneyimlerden yararlanmak için uygun bir yöntem olacağı, birçok yabancı yatırımcının da bu yolu izlediği ifade edilmektedir. Nitekim geçtiğimiz yıllarda Santiago'ya düzenlenen İtalyan İş Heyeti esnasında büyük bir İtalyan şirketinin de kamu ihalelerine ve imtiyaz sözleşmelerine katılmak üzere Şili pazarına gireceği, bu amaçla başlangıç aşamasında yerel ofis açmak yerine mahalli firmalarla ortaklık şeklinde bir yapılanmaya gidilmesinin planlandığı duyurulmuştur.

6) Yabancı Firmalara Yönelik Özel Teşvik Unsuru

Yabancı firmalar için kısıtlayıcı hüküm bulunmadığı gibi, herhangi bir özel avantaj da tanınmamaktadır. Ancak, 5 milyon doların üzerindeki yabancı yatırımlarda, yatırımcı ile Şili Hükümeti arasında özel bazı haklar tanıyan bir “Yabancı Yatırım Kontratı” imzalanmaktadır. Bu hakların genel olarak gelecekteki mevzuat değişikliklerine karşı korunma sağlayıcı nitelikte olduğu anlaşılmaktadır.

7) İşgücü Temini

Şili işgücü piyasası inşaat projelerinde ihtiyaç duyulacak işgücünün bütünüyle teminine müsait olmakla beraber, yurt dışından (ülkemizden) işçi getirilmesi konusunda imtiyaz sözleşmelerinin işleyişi açısından bir kısıtlama bulunmamaktadır. Halihazırdaki imtiyaz sözleşmesi sahibi yabancı yatırımlarda yönetici konumdaki personel çoğunlukla sermayedar ülke vatandaşlarından oluşmaktadır.

Diğer taraftan, Şili İş Kanunu işyerlerinde çalışan personelin en az %85'inin Şili vatandaşı olmasını zorunlu kılmaktadır. Ancak, 25'ten az işçi çalıştıran işyerleri, istihdamı zorunlu uzman teknik personel, Şilililer ile evli yabancılar, Şilili anne ya da babanın çocukları ve 5 yıldan fazladır Şili'de ikamet eden yabancılar bu kuralın uygulanması açısından Şili'li sayılmaktadır.

8) Malzeme ve Ekipman Temini

İnşaatlarda ihtiyaç duyulacak malzeme ve ekipmanın yurt dışından (ülkemizden) temini konusunda imtiyaz sözleşmelerinin işleyişi açısından bir kısıtlama bulunmamaktadır.

9) Güvenlik İhtiyacı

Şili'de görece güvenli bir ekonomik ve sosyal ortam hüküm sürmekte olup, yetkililerce kamu yatırımlarına yönelik bir saldırı veya adam kaçırmaya benzeri girişimin bugüne kadar yaşanmadığı, bu çerçevede özel güvenlik şirketleriyle ayrıca bir kontrat yapmaya gerek olmayacağı ifade edilmektedir.

İnşaat

İnşaat sektörü 1990–1997 yılları arasında hızlı bir gelişme kaydetmiştir. 1998 yılında yaşanan ekonomik kriz sürecinde kamu harcamalarında kesintiye gidilmesi sektörde daralma yaşanmasına sebep olsa da, 2005 yılından itibaren sektör eski gücüne ve canlılığına kavuşmuş, 2005–2007 yıllarında yüksek talebin etkisiyle inşaat sektöründe önemli atılımlar gerçekleştirilmiştir. 2010 yılında meydana gelen depremde ise çok sayıda konut, hastane, okul, köprü, otoyol ve liman zarar görmüştür.

Sismik mimari konusunda eğitilmiş, deneyimli ve teknolojik altyapısı güçlü bir ülke olan Şili, Arjantin, Peru, Kolombiya, Brezilya, Meksika, Porto Riko, ABD, İspanya ve BAE gibi pek çok ülkeye bu bilgi birikimini ihraç etmekte, son yıllarda Çin de söz konusu hizmetlere ilgi göstermektedir. Kentsel planlama, konut, toplu konut, kamu binaları, eğitim kurumları, hastane, sanayi yerleşkeleri, otel, içyapı ve altyapı projelerinde Şilili mühendisler oldukça tecrübe sahibidir. İnşaat sektöründe rekabet yoğun olup, modern teknolojilerin kullanımı yaygındır. Konut sektörüne yönelik finansman olanakları da oldukça geniştir.

Yaklaşık yirmi yıllık düzenli ekonomik gelişme sayesinde, Santiago'nun banliyölerindeki büyük değişim, inşa edilen onlarca alışveriş merkezi ve etkileyici gökdelenleriyle de dikkat çekicidir. Orta büyüklükte lüks konut segmenti en fazla büyüyen alanlardandır. Ülkenin kendi inşaat ekipmanı üretimi çok basit ve genellikle madencilikle ilgili ürünlerle sınırlı olduğundan bu ekipmanların büyük kısmı ithal edilmektedir. Konut, ofis, otel, yazlık, toplu konut, altyapı (otoyol, havaalanı, liman ve hastane), madencilik ve sanayi altyapısı, AVM, okul, hastane, işyeri inşaatı gibi pek çok alanda iş yapma potansiyeli mevcuttur.

III- MÜTEAHHİTLİK HİZMETLERİ ALANINDAKİ İLİŞKİLERİMİZ

Güney Amerika ülkeleri, Türk müteahhitlik firmalarının özellikle Kuzey Afrika ve Orta Doğu ülkelerinde ortaya çıkan karışıklıklar neticesinde farklı pazarlara yönelmeleri ile ön plana çıkmış olup, bu kapsamda Şili de yakından izlenmekte olan bir ülkedir.

Şili'de pazara girildiği günden 2018 yılı sonuna kadar Türk müteahhitlik firmaları tarafından 48 milyon ABD Doları tutarında sadece 1 adet proje üstlenilmiştir.

Şili'de İş Üstlenmiş olan Türk Müteahhitlik Firmaları :

1. ATTİLA DOĞAN İnşaat ve Tesisat A.Ş.

Şili'de Üstlenilmiş Projeler :

- Gasoducto Del Pasifico 137 km. boru hattı inşası (ATTİLA DOĞAN)

IV- PAZARDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR

- Coğrafi uzaklık nedeniyle işadamlarının karşılıklı ziyaretleri yeterince sık olmamaktadır.
- Türkiye pazarda yeterince tanınmamaktadır.
- Navlun fiyatlarının yüksekliği nedeniyle bölge ülkeleri ile rekabette zorluklar ile karşılaşmaktadır.
- Coğrafi uzaklık nedeniyle lojistikte de zorluklar ile karşılaşmaktadır.

V- İKİ ÜLKE ARASINDA BUGÜNE KADAR İMZALANMIŞ ANLAŞMA ve PROTOKOLLER

Anlaşma Adı	İmza Tarihi
Ticaret ve Ekonomik, Teknik ve Bilimsel İşbirliği Anlaşması	9.11.1989

VI- PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

- İş görüşmeleri Aralık ayının son haftasından Şubat ayı sonuna kadar yapılmamalıdır. Noel tatili ve okulların yaz tatiline çıkması nedeniyle bu aylar görüşmeler için pek uygun değildir.
- Şili’de sosyal aktiviteler belirtilen süreden daha geç başlayabilse de, iş görüşmelerinde zamanlamaya önem verilmektedir. Randevularda genellikle dakik olmalarına rağmen, görüşmelerde ve genelde acelecilik yoktur.
- İş görüşmelerinde resmi dil olan İspanyolca ve İngilizce konuşulmaktadır. Ancak görüşmelere İspanyolca konuşabilen bir personel ya da bir tercüman ile katılım sağlanması tavsiye edilmektedir. Ürünün ve şirketin tanıtımına yönelik materyaller de İspanyolca olarak hazırlanmalıdır. İngilizce ve İspanyolca olarak düzenlenmiş bir kartvizite sahip olmak oldukça faydalıdır. Karşılıklı hitap şeklinde soyadı kullanılmaz. Bay (Don) ve Hanım (Senora) hitaplarından sonra isim söylenmektedir.
- Şilili iş çevrelerinde dış görünüş oldukça önemlidir. Büyük şehirlerde ve belirli sektörlerde iş kıyafeti daha da önemlidir. Giyim tarzı genelde resmi olup, erkekler için takım elbise ve kravat, bayanlar için ise etek ya da pantolondan oluşan bir takım elbise giyilmesi önerilmektedir.
- Diplomatik, Hizmet, Hususi ve Umuma Mahsus Pasaport hamilleri Şili’ye yapacakları seyahatlerde 90 güne kadar vizeden muafır.
- Bankalar 09.00-14.00 saatlerinde, kamu binaları 09.00-18.00 saatlerinde, mağazalar Pazartesi-Cuma günleri 09.00-21.00, Cumartesi günleri ise 09.00-14.00 ya da 09.00-16.00 saatlerinde açıktır. Süpermarketler ve alışveriş merkezleri genellikle 23.00’e kadar, hatta Pazar günleri ve tatillerde de açıktır.
- Döviz bürolarında (Casas de Cambio) döviz değişimi yapılması mümkün olup, ATM’ler de yaygındır.
- Türk bankalarından alınan kredi kartları ile Şili’de her bankamatikten para çekilememektedir. Türkiye-Şili arasında yapılan banka havalelerinin yerine ulaşması ortalama 5 iş günü sürmektedir.
- Şili’de metrik sistem ölçüleri kullanılmaktadır.
- Şili’de iklim bölgelere göre büyük farklılık arz etmektedir. Ilıman iklimin yanı sıra kuzeyde çöl iklimi, orta kesimlerde Akdeniz iklimi, güneyde soğuk ve nemli bir iklim hakimdir. Yaz mevsimi Aralık-Mart aylarını, kış mevsimi ise Haziran-Eylül aylarını kapsamaktadır. Ülkenin kuzeyinde iklim oldukça kurak olup, Atacama Çölü’ne hemen hemen hiç yağmur düşmemektedir. Kurak iklim güneyde Caldera’ya kadar devam etmektedir. Yıllık ortalama sıcaklık kuzeyden güneye doğru her 10°’lik enlem aralığında 4°C düşmektedir. Bu yüzden kuzey sınırında 18°C olan ortalama sıcaklık güney sınırında 6°C’ye düşmektedir.

- Şili'deki ana yolların ve ücretli otoyolların durumu oldukça iyidir. Santiago'nun dışındaki ikincil yollar daha az bakımlı olup, kırsal alanlarda stabilize ve toprak yollar da bulunmaktadır. Demiryolu ulaşımı ise daha az gelişmiş olup, Santiago ve Chillan şehirleri arasında merkezi bir demiryolu hattı bulunmaktadır.
- Şili'nin Latin Amerika'daki diğer ülkeler ile havayolu ulaşımı bağlantıları gelişmiş düzeydedir. Halihazırda Türk Hava Yollarının Şili'ye doğrudan seferi bulunmamakta olup, Güney Amerika kıtasında Sao Paulo'ya (Brezilya) doğrudan sefer yapılmaktadır. Ülkenin en büyük havaalanı, Santiago Uluslararası Havaalanı'dır. Yurtiçi havayolu hizmetleri de oldukça gelişmiştir. Santiago ve diğer şehirler arasında orta sıklıkta seferler düzenlenmektedir.
- Şili'de elektrik voltajı 220 volt ve 60 Hz olup; çift girişli prizler kullanılmaktadır.